

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cursus Theologico-Moralis

Ad usum Tyronum elucubratus, Et in Quotidianis Prælectionibus

Quoad ea, quæ Moralis Theologia disputat de Legibus, de Præceptis
Decalogi, de Restitutione, ac de Contractibus

Viva, Domenico

Patavii, 1723

Art. I. De Numero, Ordine, & Dispensabilitate Præceptorum Decalogi.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40673

QUÆSTIO PRIMA.

De Prolegomenis ad Præcepta Decalogi.

ANtequam ad singula Decalogi præcepta descendamus, præmittere oportet, Primo, quæ ad numerum, ordinem, & dispensabilitatem eorundem pertinent. Secundo, Quoniam eorum transgressio vel est mortalis, vel venialis, agere oportet, quomodo peccatum mortale transeat in veniale ratione indeliberationis, aut imperfecti consensus, vel ex materiæ parvitate: Et quomodo peccatum veniale possit in mortale transire, vel ratione contemptus, vel ratione scandali, aut periculi incidendi in mortale, aut ratione finis ultimi in eo positi. Tertio discutiemus, Quinam ad præcepta teneantur? ubi de pueris, amentibus, ebriis, infidelibus, peregrinis. Quarto, de Modo, quo præcepta sunt servanda; videlicet an cum intentione satisfaciendi, & an obligent ad impedimenta removenda? Quinto, Quando ignorantia, metus, impotentia implendi totum præceptum, necessitas, dispensatio excuset transgressorem: Quamvis autem in tractatu de Legibus plurima hæc de rebus fuscè disseruerimus; Nihilominus quia ad hunc etiam tractatum ea apprimè pertinent, idcirco operæ pretium est celebriora, & usitatiora hic summam delibare.

ARTICULUS I.

De Numero, Ordine, & Dispensabilitate Præceptorum Decalogi.

- I. Præcepta Decalogi sunt Legum Summa, & Epitome. Tria prima, quæ respiciunt Dei cultum, dicuntur Prima tabula; reliqua, quæ ad homines referuntur, Secunda tabula appellantur.
- II. His decem præceptis corde, ore, & opere ad Deum, & ad homines ordinamur.
- III. Cur non plura enumerentur, aut pauciora?
- IV. Quare duplici præcepto vetatur Adulterium, ac desiderare Uxores alienas, & non vetatur pariter duplici præcepto Homicidium, ac desiderare mortem alterius?
- V. Num possit Deus in præceptis Decalogi dispensare?

VI. Qua ratione dicatur aliquando Deus in his præceptis dispensasse?

I. Præmitto, nomen græcum, Decalagos, significare latine, Decem verba; Et quia Deuter. 40. dicitur, *Ostendit vobis Deus pactum suum, & decem verba, quæ scripsit in tabulis lapideis*, Hinc factum est, ut nomine Decalogi veniant ea decem verba, quæ locutus est Deus Moyse in monte Sinai, & in duabus lapideis tabulis inscripsit, ut a populo Hebræo servarentur: Hæc autem quia paucis continent, quæ ad hominem rectè formandum pertinent, idcirco ab August. Legum Summa, & Epitome nuncupantur. Ex his tria prima dicuntur primæ tabulæ, ex D. Th. 1. 2. quæst. 100., utpote quæ ad Dei cultum pertinent; reliqua septem dicuntur secundæ tabulæ, utpote quæ spectant ad socialem cum hominibus vitam peragendam; Utraque natura

A 2 lia

lia sunt, cum natura ipsa dictante accipiamus; Sunt etiam Divina, cum Deus ea per Angelum promulgarit.

II. Quæritur nunc primo: Quare Divina hæc præcepta numero denario comprehenduntur? Cur non fuerunt sufficientia duo illa, *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo; & Proximum sicut teipsum*; aut illa, *Declina a malo, & fac bonum*? Cur non adduntur præcepta Fidei, Spei, & Charitatis; aut præcepta a Christo Domino imposita suscipiendi Baptismum, Eucharistiam &c.?

Respondeo cum D. Th. loc. cit., numerum denarium præceptorum fuisse convenientissimum; iis enim apte ad Deum, & homines ore, corde, & opere ordinamur: Ad Deum enim ordinamur Corde per primum præceptum colendi unum Deum; Ore per secundum, non assumendo nomen Dei in vanum; Opere per tertium, sanctificando Sabbata: Præterquamquod fidelitas, reverentia, & obsequium Deo supremo Domino debita iisdem apte præcipiuntur. Deinde ordinamur ad majores per quartum præceptum, honorando parentes; ad reliquos ordinamur opere non occidendo, non mœchando, aut furando; Ore non loquendo falsum testimonium, & Corde non concupiscendo bona, aut uxorem proximi.

III. Verum quidem est, in duobus illis præceptis Charitatis universam legem pendere; At Deus voluit apertius exprimere in Decalogo quæcumque primo intuitu lex naturalis uni cuique distat, nec voluit se extendere ad alia præcepta, quæ ex iis deducuntur, ne multitudo mentem rudium opprimeret. Præcepta vero Fidei, Spei, & Charitatis ex August. includuntur in primo colendi Deum; non enim Deus aliter colitur, quam fide, spe, & charitate. Præcepta demum Christi Domini non continentur

in Decalogo; cum non sint naturalia, sed positiva: Est quidem naturale præceptum penitentiae; illud tamen in primo Decalogi præcepto includitur, tanquam conclusio in suo principio.

IV. Rogabis. Cum præter duo præcepta non furandi, & non mœchandi dentur duo illa alia non concupiscendi bonum, & uxorem proximi, cur non dantur etiam præter duo illa præcepta non occidendi, & non dicendi falsum testimonium, duo alia, videlicet non concupiscendi mortem alterius, & non optandi falsum testimonium?

Respondeo cum D. Th., non omnia præcepta naturalia in Decalogo expresse contineri, sed ea, quæ maxime inculcanda erant hominibus; non enim expresse in Decalogo prohibetur fornicatio, peccatum contra naturam, mollities, mendacium, superstitio, transgressio voti, & alia huiusmodi; quæ sane jure naturæ prohibentur, & ad præcepta Decalogi solum reducuntur. Quare cum delectatio adulterii, & utilitas divitiarum sint propter se appetibilia, in quantum habeant rationem boni delectabilis, vel utilis, & facile in illa homo inclinatur, contra vero homicidium, & falsitas sint de se odibilia, ideo oportuit illorum etiam concupiscentiam expresse prohibere, non vero istorum.

Quæritur secundo; An præcepta Decalogi sint dispensabilia?

Respondeo cum D. Th. contra nonnullos negative; nemo enim dispensare potest in præceptis naturalibus sub iis circumstantiis, sub quibus ex ipsa natura rei aliquando præcipiuntur, aut prohibentur. Et ratio D. Th. est, quia præcepta Decalogi continent debitum ordinem ad Deum, & ad alios homines; atqui fieri non potest, ut Deus velit hominem non de-

debitæ ad Deum, & alios homines ordinari; ergo nec Deus ipse potest in præceptis Decalogi dispensare.

V. Oppones: Deus potest dispensare universim in iis, quæ sunt juris naturæ; ergo etiam in præceptis Decalogi, licet sint juris naturæ: Præfertim quia de facto dispensavit cum Machabæis in tertio præcepto, permitiendo illis, ut in Sabbato operarentur; Cum Abraham in quinto præcepto dispensavit, ut filium occideret innocentem; In sexto cum Osee, ut assumeret sibi mulierem fornicariam; In septimo cum Hebræis, ut vasa pretiosa acciperent ab Ægyptiis.

Respondeo, Deum non posse in iis, quæ juris naturæ sunt, dispensare sub iis circumstantiis, sub quibus aliquid jure naturæ prohibetur, ut fuse explicabimus in de Matrimonio. Ratio est, quia non potest Deus mutare naturas rerum, & reddere conveniens rectæ rationi, quod natura sua est disconveniens; quod autem jure naturæ prohibetur, disconveniens est rectæ rationi; ergo non potest Deus in eo dispensare, itaut rectæ rationi conveniens evadat. In casibus autem adductis non dispensavit Deus in iis, quæ juris naturæ sunt sub iis circumstantiis, sub quibus rectæ rationi disconveniunt: Nam furtum, verbi gratia, est intrinsece malum, si sit ablatio rei invito Domino, & occisio hominis est intrinsece mala, si fiat auctoritate privata; Fornicatio etiam est intrinsece mala, si sit accessus ad non suam; atque adeo manentibus his circumstantiis, non potest Deus in iis dispensare. Quod si Deus præcipiat Hebræis, ut vasa pretiosa accipiant ab Ægyptiis, tunc mutat circumstantiam in surreptione; & quia surreptio ista non est invito domino, (idest invito Deo rerum omnium domino) ideo talis surreptio non est furtum; unde non dispensavit Deus in præcepto de non

furando. Eodem modo fornicatio est jure naturæ mala, si sit accessus ad non suam; Quod si Deus dicat Osee, ut assumat mulierem fornicariam, mutat circumstantiam, & dando potestatem in corpus mulieris, efficit, ut accessus ad illam sit accessus ad suam, & consequenter non est fornicarius, nec malus; Neque Deus dicitur dispensasse in sexto præcepto. Idem dicas in aliis casibus; Occisio enim innocentis non est contra jus naturæ, si fiat præcipiente Deo, domino vitæ; Nec est contra jus naturæ laborare die festo, si id fiat ad obediendum Deo præcipienti; nunquam enim tempus sanctificatur magis, quam cum Deo obedimus: Quia tamen aliqua sub quibuscumque circumstantiis sunt intrinsece mala, ut est odium, vel contemptus Dei, mendacium, peccatum contra naturam, &c. non vero in aliquibus tantum circumstantiis, ut occisio innocentis, ablatio rei alienæ, idcirco illa in nullo casu possunt a Deo præcipi, nec potest in iis dispensari; potest vero in istis sub iis circumstantiis, sub quibus non sunt contra jus naturæ.

ARTICULUS II.

Quanam via Præceptorum transgressio possit de mortali in veniale transire, & e contra?

- I. *Transgressio præceptorum Decalogi secundum se, & ex genere suo est mortalis.*
- II. *Quid importet peccatum esse ex genere suo mortale, & esse ex genere suo veniale?*
- III. *Plures regulæ recensentur ad discernendum, num peccatum ex genere suo sit mortale, an veniale?*
- IV. *Quomodo possit peccatum de se mortale per accidens in veniale transire?*

V. Un-